

az élet. Amiről a hiszekegy beszél, Istent, Jézust, a szent lelket ez a három nagy mester életté teszi bennünk. Az úri imát pedig jobban megéri az, «aki Jézust magát látta imádkozni és küzdeni», mint aki csak a kátéből tanulta.

Makkai Sándor.

Dreiszigler Ferenc: Népiskolai nevelés- és oktatástan a magyar népoktatásügy szervezetével; férfi- és nőtanítóképző-intézetek számára.
II. kiadás. Bpest, 1913. Szt.-István-Társ. n 8° 264 l., 2 K 50 fill.

A pedagógiai ismeretek birodalmát bizonyos pedagógiai beszélgetésekkel, előadásokkal kapcsolatban a tankönyvek nyitják meg a tanítójelölt előtt. Értelmünknek ama tulajdonságánál fogva, amely az egyszer megértettet a végleges megrögzítésre a nyomtatásban is keresi, a tankönyveknek nagy fontosságot kell tulajdonítanunk.

A szóbanlevő tankönyvvel két szempontból foglalkozom: 1. mennyiben felel meg a tantervnek és utasításoknak? 2. az egyes kérdések felfogása, kidolgozásának módja, iránya mennyiben felel meg annak a pedagógiai eszménynek, amelyet eddig magamban tápláltam.

A könyvben nincsen határozottan kifejezve a nevelés célja, ahol pedig erről szól, ott azt a vallásos és nemzeti közszellemben látja, amely cél ilyen kifejezéssel nem egységes és nem határozott. A vallásos jelleg túlságosan dominál. Megengedjük azt a követelményt, hogy pedagógiai munkánkat vallásos szellemnek kell áthatnia. Valamint azonban az erkölcsi oktatás szempontjából nem alkalmas az olyan olvasmány, amelyben az erkölcsi célzat kirívó, éppen úgy nem eredményezheti nevelésünk a mély vallásos érzést, ha ezt a szót mindig ajkunkon hordjuk. Ezt a kérdést a Vallásosság c. fejezettel elintézettnak lehetne tekinteni, amelyben a pedagógusok nagyobb része (Magyarországon többsége) által helyesnek tartott ama felfogás érvényesül, hogy a vallásosság igazi alapja az erkölcsösségnek.

Némely elméleti kérdéssel kapcsolatban egyes kiváló elmélkedőkre való hivatkozást nagyjából figyelmen kívül hagyja. Holott a természetes büntetéseknel hivatkozni kellene Rousseaura, a nevelő-oktatással kapcsolatban Herbartra, a hézagtalanság elvénél Pestalozzira stb., akiknek munkáiból az illető pedagógiai kérdés mélyebb megértetése végett szemelvényeket is kell olvasnunk. A következő évben aztán a neveléstörténet rendjén mindig hivatkozhatunk a szóbanlevő elmélkedő nézeteivel kapcsolatban a III. évben tárgyalt neveléstani igazságainkra. Így teszünk szolgálatot a kapcsolás elvének; összekapcsoljuk a neveléstörténetet a nevelés elméletével, amely törekvés lényegesen hozzájárul pedagógiai gondolkodásunk

mélyebbé tételéhez. Nem tárgyalja a következő problémákat: a nevelés fogalma, a szociális pedagógia mivolta (különböző irányai), a pedagógiai naturalizmus, az alkotó munka (bár ennek megvalósítására való törekvés észlelhető bizonyos tárgyak módszerében), a pedagógiai elmélet és gyakorlat viszonya, a nevelés lehetősége, bizonyos pedagógiai igazságok megállapítása érdekében folyó kísérletek, a népiskolai tanuló egyénisége. a népiskolai tanulók között gyakrabban előforduló testi és lelki rendellenességek stb., amelyeket részben kifejezetten a tanterv ír elő, részben olyan természetűek, hogy az azokkal való foglalkozást pedagógiai ismereteink teljessége és a jelenlegi pedagógiai törekvések megértése teszi kívánatosná. A neveléstani rész aránylag kicsiny. Ebben a részben nem említ olyan munkát, amelyből a növendék ismereteit bővíthetné; ellenben a módszertani részben bőven ad irodalmat.

A vonatkoztatás elvét a tananyag kiszemelésénél tárgyalja, holott az a tananyag elrendezéséhez tartozik. Megkülönböztet szó-, választó- és gondolatkérdéseket; azt hiszem, a kifejtő tanalak — igazi rendeltetését tekintve — csakis a gondolatkérdésekre támaszkodhatik. A csendes foglalkozások beosztásáról, azoknak az egész oktatás keretébe való helyes beillesztéséről nem beszél.

Az írás és olvasás tanításának módszerei közül a fonomimikáról alig emlékezik meg. Felfogásom szerint a magyar nyelv tanítása más ajkú népiskolában csakis a direkt-módszer révén történhetik sikerrel; a tanterv és utasítások is ezt kívánják. A szerző a tanulók anyanyelvének nagy szerepet juttat: ennek bírása elengedhetetlen feltétel a tanító részéről. Akárhány tanítót ismerek, aki másajkú népiskolában kiváló eredménnyel tanít az illető nép nyelvének ismerete nélkül; bár a tanító társadalmi működése szempontjából* én is szükségesnek tartom az evvel való rendelkezést. Ha felsőbb fokon helyén is lehet az indirekt-módszer, a népiskolában csakis a direkt-módszer vezet célhoz. A módszertani részben több helyen kifejezésre jut a legmodernebb pedagógiai felfogás, de sokszor az út közepén megáll; pl. a természetrajz tanításáról szóló részben kiérezhető a biológiai alapon való tárgyalás, de inkább csak implicite; a felhozott példa (vakond) is ilyen alapon indul meg, azonban nem fejti ki egészen. Helyesen fogja fel a testi és szellemi elfáradás viszonyát: testgyakorlással nem szüntethetem meg a szellemi elfáradást. Azonban nem tesz említést az ú. n. svéd testgyakorlásról, amely pedig fiziológiai alapjával sokkal inkább felel meg iskolai céljainknak, mint

* S a növendékek megértése, meg a lakosság bizalmának megnyerése, a tanítás mélyítése érdekében!

A szerk.

a német rendszer. Az énektanításról szólva csak érinti a szolmizálást, amely módszer szerintem egyedül képes csak kimagasló eredményt felmutatni.

A szervezettani ismereteket igen ügyesen tárgyalja. Nagyon értékesnek tartom a különböző iskolafajokról szóló ismertetést, amely megvalósítja azt a fontos elvet, hogy a tanító közoktatásunk egész épületében is lássa a maga iskoláját. Azonban a gyermekvédelemmel kapcsolatban nem emlékezik meg a vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1911. évi 16,785. számú rendeletéről, amely a tanítóknak a gyermekvédelem és a fiatalok pártfogásba vétele terén kifejtendő tevékenységéről szól. A népiskolai közigazgatási ismereteknek egyik legfontosabb és legújabb forrását: a Magyar Közigazgatási Törvények Grill-féle kiadását nem említi. Úgy a népiskolai közigazgatási irodalommal kapcsolatban, valamint általában a népiskolai pedagógia szempontjából kellett volna megemlékezni a Kőrösi-Szabó-féle Népoktatási Enciklopédiáról. Az iskolafajok és egyéb szervezeti kérdések történeti kifejlődését igen ügyesen mutatja be, azonban a külföldi vonatkozások hiányoznak; ezek pedig nagymértékben hozzájárulnának ismereteink tudatosabbá tételéhez, látókörünk szélesítéséhez.

Végül meg kell állapítanunk, hogy a könyv írója ért a tankönyvtárlushoz. Itt hiába keresünk egyes pedagógiai tankönyvekben otthonos, hosszú, de kevés tartalmú pontokat; röviden, világosan, tételelesen adja a tantervnek megfelelő, gondosan kiválogatott anyagot.

Frank Antal.

Gyulai Ágost: A Pædagogium magyar filológiai szeminárium. Budapest, 1913. 40 l. (Különnyomat a Pædagogiumnak 1912/13-ik évi Almanachjából.)

A budapesti állami polgári iskolai tanítóképző-intézet elhatározta, hogy a fontos hivatást teljesítő iskola belső életét, munkabeosztását, anyagi és szellemi állapotát részletesen ismertetni fogja a Pædagogium évi almanachjaiban. E terv és határozat elismerést érdemel. A magyar tanügy munkásai nagyon kevéssé ismerik egymás munkakörét s meglepően tájékozatlanok a más iskolafajok szervezeti ügyeiben. Még azok is, akik készséggel érdeklődnének a különböző iskolák iránt, többnyire kénytelenek beérni a puzta érdeklődéssel és szóbeli kérdezősködéssel, mert nem áll rendelkezésükre semmi olyan összefoglaló mű, melyből megfelelő áttekintést meríthetnének.

E füzet közvetlen bepillantást enged a Pædagogium magyar irodalomtörténeti műhelyébe s alapos tájékozást nyújt arról a lelkes munkáról, mely ott folyik. A három évfolyam keretén belül heti huszon-